

ב. ברכת המזון

(שיעור לדוגמא)

הצעת שיעור זה באה להדגים את השימוש בכללים הדידאקטיים (שהועלו במבוא) להוראת עיון תפילה על יד "נושא נרוש", הנראה לעתים בעיני התלמידים (והמורים) כחסר עניין.

השיעור מוצע לתלמידים הבקיאים בברכת המזון מלימוד קודם או על פי הרגלם לברך בפועל את ברכת המזון. עתה ייעשה נסיון להביאם לירי העמקה וגילוי נקודות ראות חדשות בחומר הישן.

הגיל של בני 12-13 יתאים ביותר לרוב חלקי השיעור הזה, העשוי גם להועיל להעמקת התודעה היהודית אצל המתקרבים ל"גיל המצוות".

מהלך השעור	הסברת המיתודה
מ: נשוחח היום על פרקי ברכות ה"מוכרים לכם זה שנים רבות. ואני בטוח שנגלה ביחד טעם חדש בחומר הישן!	יש לפתוח את השיעור בניסוח הערה "מסקרנת" ומעוררת ניהושים.
ת: מביעים השערות כגון: שמונה עשרה, ק"ש וכיו"ב. תלמידי הכי"תה "בודקים", אם ההצעות מתאימות לסימן ההיכר שניתן לנושא מפי המורה (ושנכתב בינתיים על הלוח):	אגב כך חוזרים בלי משים על שמות ומונחים שבחומר לימוד התפילה; ניתנת הודמנות טבעית לעמוד בשעת הדיון הקצר (על הצעות התלמידים) — על הבחנה בין פרקי תפילה:
"תפילה — של פרקי ברכות"	(א) שאין בהם ברכות; (ב) שהם מורכבים מברכות; (ג) שהם מלווים ברכות לפניהם ו"אחריהם.
מ: אעזור לכם להכריע בדבר! בנושא שלי ערוכות בזו אחר זו:	התלמידים מתבקשים להעתיק מן הלוח את ארבע הנקודות:

הסברת המיתודה	מהלך השעור
<p>שלוש ברכות, מלת סיום, ברכה רביעית, בקשות. בדרך זו — רוכשים הם את ידיעת מבנה התפילה תוך עיסוק ב"שעשוע" רוחני של זיהוי ה"אוביקט הנעלם.</p>	<p>(א) שלש ברכות; (ב) נאמרת מלת סיום קטנה; (ג) נסמכת עוד ברכה רביעית; (ד) אחרי הברכה הרביעית נוספים פסוקים של בקשות שונות ורבות. וכעת — יזהה כל מי שישער השערה, בעזרת הסידור, את הנרשא.</p>
<p>פניית התלמידים אל הספר לשם הבנת הוכחות מהווה קריאת "עיון". בקריאת עיון יוצא הקורא משגרתו ומונע את עצמו מ"לרוץ על הספר". קריאות עיון רבות דרושות דווקא לגבי חומר השגור באופן מיכאני בפיקוראים.</p>	<p>ת: רבים "מגלים" ומוכיחים "עיקריאת הקטעים המתאימים את זהותו של הנושא: "ברכת המזון". ובוודאי תתעורר אצל רבים השאלה על "יצירת הדופן" של הברכה הרביעית אחרי מלת הסיום "אמן". המורה משבח הן את השואל, והן את אלה המנסים על פיאיו סברא שהיא לתרץ את הקושיא.</p>
<p>תפקיד נכבד של המורה הוא ליצור מצבים של "בעיות" בהוראה; כבעיה אמיתית תיחשב שאלה, שנתעוררה אצל התלמידים מאליהם, ללא הכרזה מפי המורה: "הרי לפנינו שאלה מעניינת" וכד' — ומאחר שהשאלה היא שאלתם, תישאר דעתם נתונה גם למקור בספר וגם לדברי ההסבר מפי המורה עד למציאת הפתרון. "חכמתו הדידאקטית" של המורה תתבטא בגילגול השיחה הלימודית אל מספר רב של בעיות, כנ"ל.</p>	<p>מ: אגיד לכם, מה שאמרו חכמינו בנוגע לברכת המזון: בראשונה היו בה שלוש ברכות בלבד, ואחרי מעשה שהיה בתולדות ישראל הוסיפו חכמי הדור ההוא ברכה רביעית. (המורה מספר את עיקר הסיפור של הרוגי ביתר) ת: מנמקים עתה את מקומה של מלת הסיום "אמן" כמלת הבדלה. כן יגיעו — עפ"י הצעת המורה לח"פ ולמצוא בלשון הברכה הזאת (המביעה הכרת הטובה) — לתפיסת המשמעות של "הטוב — המיטיב"; "גמלנו... וכו'.</p>

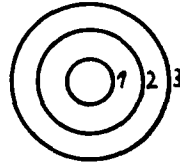
הסברת המיתודה	מהלך השעור
<p>ככל האפשר ישתדל המורה לתת ל- תלמידים הרגשה שהם הם "מג- לי" הידיעות ו"מנסחי" ביי- טויין. הרגשה כזאת מחבבת את לימוד ה- מקצוע ומחזקת את זכירת הידיעה.</p>	<p>מ: מצאתם את המלים המרמזות על כוונת הברכה הרביעית ש- תיקנו חכמים ובאמת ניתן גם שם לברכה זאת על פי אותן המ- לים. בודאי תדעו לשער את שם הברכה?</p>
<p>ניסוח כזה מקנה באופן נוח — בדרך "צנועה" — רעיון מחנך, שהתלמידים מוזמנים לעסוק בו — הכוונה זאת של המורה נוהגת לפי הכלל: "גלה טפח וכסה טפח בפניותיך אל תלמידך" — המורה "מגרה" תלמידיו להיות "דר- שנים" בעיון תפילה!</p>	<p>ת: ממציאים המצאות שונות, ולבסוף יכתוב המורה על הלוח: "ברכת הטוב והמטיב" — והתלמי- דים מעתיקים את המשפט: ברכה רביעית = "ברכת הטוב והמטיב". מ: אפשר להרגיש בלשון הברכה, שחכמינו שאפו ללמד את המברך לדעת שלא די באמירה חטופה של מלת תודה אחת והכרת טובה חולפת מהר! ת: בהתאם לכוונה זאת שמים לב לחזרות ולגיוונים שבניסוח: "המ- לך הטוב המיטיב לכל... היטיב... מיטיב... ייטיב", וה- מקביל: "גמלנו... גומלנו... יגמלנו" וכו'.</p>
	<p>מ: והיו מברכים רבים — וגם תל- מידים בגילכם ביניהם — שגילו רעיונות וכוונות נוספים בלשון הברכה הזאת; למשל: בשמות ה- שבח הניתנים לה' בתחילת הבר- כה אפשר להכיר שהמברך היה בעצם רוצה לומר הרבה יותר שמות תהילה ושבח; אולי היה רוצה לומר שמות כמספר כל האר- תיות של א"ב — ומדמז על כך על ידי שלושה שמות בלבד!</p>

הסברת המיתודה	מהלך השעור
<p>“הפירות” היפים שיתקבלו ע”י דר- שנות התלמידים יאספו ב”ל- קוט פירושים” של הכיתה או של כל תלמיד ותלמיד. רצוי לעשות מפעל כזה “עסק גדול” ולחבר במ- שך שנת הלימוד מעין חיבור שיודפס (במכונת כתיבה או כד) אשר שם הכיתה ייקרא עליו!</p> <p>בסיום השיחה הראשונה דלעיל יבוסח סיכום המבליט שוב את האופ- ייני של החומר הנלמד (“ברכה דרב- נן...”) ומאיך יכין ויזמין את ה- תלמידים ל“עיון תפילה” פרטי בחומר הנוסף. מוטב להימנע מהטלת “שיעורי בית” פורמאליים בלימוד מקצוע זה, ובמקום זה להרגיל את התלמידים לפעילות אישית מרצונם החופשי בעיון בשעת תפילה!</p>	<p>ת: מעיינים ומוצאים את ה“דיוק” “אדירנו בוראנו גואלנו”. וייתכן שיוסיפו דיוקים משלהם (למשל: הופעת הניסוח המשולש דו- קה: היטיב... גמלנו... וכיו“ב).</p> <p>מ: שיחתנו נתגלגלה כך, שהתעכבנו תחילה על הברכה הרביעית, הב- רכה שתיקנוה רבנן! ב- שיחתנו הבאה נעיין בשלוש הבר- כות הראשונות, אשר על אמירתן כבר רמזה התורה בפסוק הידוע לכם בע”פ והמובא בתוך ברכת המזון.</p>
שיחה שנייה	
<p>כותרת זו מקנה מיד לתלמידים ידי- עת מונח קבוע, ויחד עם זה תשמש “אתגר” נוח וטבעי לעורר את התלמידים להבעת גילוייהם, פרי “עיון תפילה” שלהם בבית!</p>	<p>מ: כותב על הלוח: שלוש הברכות של ברכת המזון מן התורה (מדאור- רייתא):</p> <p>(א) (ב) (ג)</p> <p>ת: יצטוו את הפסוק (בהתאם לרמי- זת המורה בסיום השיחה הקודמת): “ואכלת ושבעת וברכת” והמורה משלב את הערתו, שבספר הדינים נאמר: “מצוות עשה מן התורה לברך...” והתלמידים ידיגישו את הציווי “וברכת”</p>

הסברת המיתודה	מהלך השעור
<p>חת התלמידים בנקודה מסויימת ש- הוזכרה ושעליה הוא מתכוון לרכז את דעת הלומדים. חיפוש שם מתאים לכל בדכה יגרום שוב לקריאה מדוקדקת ומבחנת.</p>	<p>כהוכחה לדברים הנ"ל. מ: וכמו שניתן שם לברכה הרביעית (לברכה מדרבנן) — השם "ברכת הטוב והמיטיב" — כן תוכלו לק- בוע שם לכל אחת משלוש הבר- כות מדאורייתא! ת: קולעים פחות או יותר בהצעותי- הם אל המונחים הקבועים. מ: אומר לכם את שלושת השמות המקובלים, ואתם תתאימו את ה- שמות לפי תוכן כל ברכה וברכה! המורה כותב — שלא כסדרם — את השמות:</p> <p>ברכת הארץ ברכת ירושלים ברכת הזן</p> <p>והתלמידים מצטטים את הניבים הדרושים מכל ברכה, כדי להת- אים את שמות הברכות לתכנן. מ: אולי שמתם לב, שהביטוי המופיע בשם הברכה, יוצר מעין מסגרת בכל ברכה. המורה רושם שני קוים מאוזנים מקבילים מתוך שי- מת ריווח מתאים ביניהם וכותב על ידם את המונחים:</p>
<p>מוטב לנהוג בדרך זו: למסור לתל- מידים את הדיעה המילוית (שם, מונח) ולבקש מהם גימוק. הבעת גימוק מחייבת מחשבה עצמית הרבה יותר מאשר "ניחוש" מקרי של מלה מסויימת הרצויה ל- מורה. החיפוש הוא אמנם קל מאד, אך נמנ- עים ממיכאניות ושעמום!</p>	<p>פתיחת הברכה חתימת הברכה</p>
<p>כל גילוי של מתכונת "סימטריה" מהנה את הלומד ועושה את חומר הלימוד "שקוף" יותר.</p>	<p>ת: אחרי עיון קצר מגלים לגבי כל ברכה את ה"מסגרת", ורושמים את הביטויים המקבילים:</p>

הסברת המיתודה	מהלך השעור
	(א) "הזן את העולם...—הזן את הכל" (ב) "...ארץ חמדה...—על הארץ ועל המזון" (ג) "...על ירושלים...—בונה ירושלים..."
ניסוח אתגר לחשיבת התלמידים! הניסוח מעורר מבלי לקבוע כיוון מחייב של המחשבה.	מ: כדאי לתת את הדעת על הסדר בו סודרו הברכות: הזן הארץ ירושלים
חשובה יותר הפעולה של משא ומתן רוחני בין התלמידים מאשר הרכישה של פירוש מסוים על חומר הלימוד: "דרוש—וקבל שכר" = שכר הדרשה—בדרשה.	ת: מציעים פירושים שונים מתוך הבעת נימוקים; והמורה יביע את מידת התרשמותו מן הפירושים. כמו כן ירגיל את תלמידיו להת"י יחס באופן הדדי אל הצעותי"הם, ויצביע על הנוהג היפה, שא"דם בעל תרבות ובעל אופי טוב מסכים לעתים לחזור בו מה"צעתו, אם דברי חברו מתקבלים כמבוססים וכמשכנעים יותר!
אם התלמידים לא עמדו בעצמם, בא"חת מהצעותיהם הנ"ל, על הרעיון הזה, ידריך המורה אותם בזהירות לגילוי "עצמי" של ההבחנה בין "הזן את הכל" לבין "...ומפרנס או"תנו". שבברכת הארץ.	מ: אני הרגשתי בכך ש"בברכת הזן" חוזרת ונשנית במיוחד מלה קטנה אחת הבאה להדגיש: למי מופ"נית דאגת ה' לפרנס אותו?!
קריאה "בודקת" כזאת מרגילה את החניכים לשים לבם ל"דברים של מה"בכך": כגון מלה קטנה ורגילה ("כל").	ת: מעיינים בברכה הראשונה ומג"לים: המלה "כל" חוזרת בצורות שונות ("העולם כלו", "לכל בריותיו", "הזן את הכל").
ניסוח מעין זה "בודאי עלה בדעתכם" מרגיל לחיפוש דיוקים, שאלות וכו'.	מ: בודאי עלה כבר על דעתכם להשוות בעניין זה את "ברכת הארץ" עם "ברכת הזן"!
ימנו התלמידים השונים—כל אחד— "מתנה" אחת מן המגויות בברכה זו	ת: עומדים על ההבדל הכולל שבברכת הארץ מודגש היחוד

הסברת המיתודה	מהלך השעור
<p>ויבקש המורה — בהבעת התלמידים — את הדגשת הכינוי "תנו" (הוצא- תנו...)</p>	<p>הלאומי הישראלי ("הנחלת ל- אבותנו — הוצאתנו — — — למדתנו — — — ומפרנס או- תנו.") וכך יגיעו לידי הבעת הרעיון: ששתי הברכות עדוכות בזו אחר זו בסדר הגיוני — מן הכלל (הבריאה) אל הפרט (ישראל) (או מתוך שימוש בנוסחה אחרת).</p>
<p>המורה יכתוב, או יתן לקרוא מתוך הספר, את הפסוקים ה"מפורסמים" וימריץ את תלמידיו לנסות לצטט אותם בע"פ.</p>	<p>מ: ואת אמירת ברכת בונה ירושלים נבין יותר טוב, אם נזכור פסוק מפורסם מתוך מזמור תהלים ה' נאמר גם הוא ליד שולחן האוכל אחרי הסעודה: "אם אשכחך ירו- שלים — — — אם לא אזכרכי אם לא אעלה את ירושלים על ראש שמחתי" ועריכת סעודה למשל היא הזדמנות של שמחה! ת: מסבירים בהמשך לדברי המורה, שדווקא בקשר לסעודה, שהיא זמן שמחה, צריך להזכיר את ירוש- לים; ולכן "ברכת בונה ירושלים" הוכנסה כברכה שלישית (כדברי המדרש בתנחומא פ' מסעי ועי' "סדר עבודת ישראל").</p>
<p>מוטב להשמיץ מפעם לפעם באזני התלמידים את הדעה שהם הם שגילו את עיון התפילה הנדון. הרג- שה טובה זו של התלמידים עשויה לדרבן אותם להתמיד בפעולה זו.</p>	<p>מ: היטבתם לרדת לסוף דעתם של מסדרי הברכות — שבכוחנה סיד- רו כפי שסידרו, ולא קבעו סדר באופן מקרי! אולי אפשר לתאר את רעיונכם בציור מעין זה: 3 מעגלים המסמלים את שלוש הברכות!</p>

- ת: התלמידים נתפסים אל הרמז ו־ מסבירים: מן ההיקף הגדול (העוֹר לם כולו) דרך ההיקף היותר קטן (הארץ) אל ה"מרכז" (ירושלים).
- מ: ואף־על־פי שכל ברכה יש לה שם וכוונה משלה. אפשר בוודאי למ־ צוא בלשונה של כל ברכה את הקשר עם ברכת המזון דווקא.
- ת: מעיינים ומגלים — נוסף ל"ברכת הזן" את "המזון" גם ביתר הבר־ כות: "על אכילת מזון; על הארץ ועל המזון" (ברכה ב); "רעננו זוננו" (ברכה ג); "פרנסה וכלכלה" (ברכה ד).
- מ: כאשר שומעים ואומרים את המ־ לים "מזון" "זון" חושבים כמובן על אכילה ושתיה, ושר־ כחים שגם שאר צרכי הקיום נ־ תנים לנו!
- ת: מונים: לבוש, דיור, צרכי לימוד ותרבות וכיו"ב; והמורה מ־ עיר; חכמינו לא שכחו גם את אלה בתוך ניסוח הברכות. אחרי עיקר ימצאו תלמידים — לפי הצו־ רך בעזרת המורה הקורא לפני־ הם את המשפטים המתאימים — שהביטוי "מפדנס" "פרנ־

הסברת המיתור	מהלך השעור
יזכר השם "פרנסי הקהילה" וכיו"ב.	ס"ה" הוא ביטוי כולל: "זן ומ" פרנס" מופיע בכל ברכה וברכה. מ: כבר למדנו שברכת המזון היא "מצווה מן התורה" — הזוכרים אתם את הפסוק מן התורה, האזר מר זאת? כאשר מצטטים פסוק, אומרים בדרך כלל: "ככתוב".
המורה יוכל להביא את התלמידים לידי הצגת השאלה: מדוע לא נכתב הכתוב בברכה הראשונה. למשל, יעיר המורה: בדבר מקום הכתוב בתוך ברכת המזון אפשר להעלות שאלה-תמיהה!	ת: מעלים את הפסוק, והמורה מבהיר להם שהמלה "ככתוב" איננה בתורה (למשל יעיר המורה — על פי מלה אחת נדע, שמרצע לפנינו פסוק: "אמרו רק את המלה הזאת" "וכעת אמרו רק את הפסוק").
בניסוח כזה מנסה המורה ל"שדל" את תלמידיו לנהוג כמוהו ולהעמיק בהבנת ברכת המזון ע"י עיון במקור המצוה.	מ: ומעניין שחכמינו קבעו את הפסוק הזה דווקא בברכה השנייה של ברכת המזון, ולא בברכה הראשונה! ת: ידעו לנמק: תוכן הפסוק מתאים ביותר לבדכה השנייה.
בניסוח כזה מנסה המורה ל"שדל" את תלמידיו לנהוג כמוהו ולהעמיק בהבנת ברכת המזון ע"י עיון במקור המצוה.	מ: עיינתי בתורה בספר דברים ז, ז—יח כדי לראות את הפסוק בתוך כל סביבתו (הקשרו) — ומפני ש"יגעתי" במקצת (בחיפוש בספר) "מצאתי" רעיון נוסף בתורה: מדוע קבעה התורה אמירת ברכה דווקא בשעה שאנו נהנים בה? נראה כמו: באכילה ושתייה, בליבישת בגד חדש, בבניית בית, ובקבלת המתנה הגדולה שניתנה לעם כלו!
יודגשו בקריאת המורה הפסוקים: ז, יא, יב, יד, יז, יח.	ת: התלמידים משערים השערות, וז' פונים אל הכתוב בתורה (כדי לעמוד על כוונת דברי המורה).

הסברת המיתודה	מהלך השעור																										
	<p>מ: מרגישים אנו, שהתורה חששה חשש: שמא תצא רעה גדולה לישראל מן הטוב שבהנאה! ת: מסבירים מתוך ציטוט הפסוקים "פן תאכל ושבעת — — — וש" כחת — — — "וזכרת — — —" כי הוא הנותן — — —".</p>																										
<p>מחזקים רעיון צ"י הגדרתו בניסוחים ובחידונים שונים!</p>	<p>מ: הסברתם יפה את כוונת המצווה של ברכת המזון; אפשר לומר: רצתה התורה "להקדים תרופה למכה"! (—) והתלמידים מסבירים את המשל והנמשל).</p>																										
<p>התלמידים יתרשמו במיוחד מתיאור ה"מעדנים" שאכלו וכו'.</p>	<p>מ: אני מציע לכם — להוסיף בקריי אה בתורה במקום נוסף: דברים לב (האזינו), יג-טו.</p>																										
	<p>ת: מחזקים בעזרת פסוקים אלה את דבריהם הקודמים.</p>																										
	<p>מ: בוודאי תדעו מהר "לפענח" את נוסח החידה הבאה (כותב על הלח):</p>																										
	<table style="margin-left: auto; margin-right: auto;"> <tr> <td style="text-align: center;"> <table style="border: none;"> <tr> <td style="font-size: 2em;">}</td> <td style="padding: 0 10px;">הזכרה</td> <td style="font-size: 2em;">{</td> </tr> <tr> <td style="padding-right: 5px;">ברכת</td> <td></td> <td style="padding-left: 5px;">שכחה</td> </tr> <tr> <td style="padding-right: 5px;">הארץ</td> <td style="text-align: center;">→ ←</td> <td style="padding-left: 5px;">הארץ</td> </tr> <tr> <td style="padding-right: 5px;">והמזון</td> <td></td> <td style="padding-left: 5px;">והמזון</td> </tr> </table> </td> <td style="text-align: center;"> <table style="border: none;"> <tr> <td style="font-size: 2em;">}</td> <td style="padding: 0 10px;">הזכרה</td> <td style="font-size: 2em;">{</td> </tr> <tr> <td style="padding-right: 5px;">הארץ</td> <td></td> <td style="padding-left: 5px;">שכחה</td> </tr> <tr> <td style="padding-right: 5px;">והמזון</td> <td style="text-align: center;">→ ←</td> <td style="padding-left: 5px;">הארץ</td> </tr> <tr> <td style="padding-right: 5px;">והמזון</td> <td></td> <td style="padding-left: 5px;">והמזון</td> </tr> </table> </td> </tr> </table>	<table style="border: none;"> <tr> <td style="font-size: 2em;">}</td> <td style="padding: 0 10px;">הזכרה</td> <td style="font-size: 2em;">{</td> </tr> <tr> <td style="padding-right: 5px;">ברכת</td> <td></td> <td style="padding-left: 5px;">שכחה</td> </tr> <tr> <td style="padding-right: 5px;">הארץ</td> <td style="text-align: center;">→ ←</td> <td style="padding-left: 5px;">הארץ</td> </tr> <tr> <td style="padding-right: 5px;">והמזון</td> <td></td> <td style="padding-left: 5px;">והמזון</td> </tr> </table>	}	הזכרה	{	ברכת		שכחה	הארץ	→ ←	הארץ	והמזון		והמזון	<table style="border: none;"> <tr> <td style="font-size: 2em;">}</td> <td style="padding: 0 10px;">הזכרה</td> <td style="font-size: 2em;">{</td> </tr> <tr> <td style="padding-right: 5px;">הארץ</td> <td></td> <td style="padding-left: 5px;">שכחה</td> </tr> <tr> <td style="padding-right: 5px;">והמזון</td> <td style="text-align: center;">→ ←</td> <td style="padding-left: 5px;">הארץ</td> </tr> <tr> <td style="padding-right: 5px;">והמזון</td> <td></td> <td style="padding-left: 5px;">והמזון</td> </tr> </table>	}	הזכרה	{	הארץ		שכחה	והמזון	→ ←	הארץ	והמזון		והמזון
<table style="border: none;"> <tr> <td style="font-size: 2em;">}</td> <td style="padding: 0 10px;">הזכרה</td> <td style="font-size: 2em;">{</td> </tr> <tr> <td style="padding-right: 5px;">ברכת</td> <td></td> <td style="padding-left: 5px;">שכחה</td> </tr> <tr> <td style="padding-right: 5px;">הארץ</td> <td style="text-align: center;">→ ←</td> <td style="padding-left: 5px;">הארץ</td> </tr> <tr> <td style="padding-right: 5px;">והמזון</td> <td></td> <td style="padding-left: 5px;">והמזון</td> </tr> </table>	}	הזכרה	{	ברכת		שכחה	הארץ	→ ←	הארץ	והמזון		והמזון	<table style="border: none;"> <tr> <td style="font-size: 2em;">}</td> <td style="padding: 0 10px;">הזכרה</td> <td style="font-size: 2em;">{</td> </tr> <tr> <td style="padding-right: 5px;">הארץ</td> <td></td> <td style="padding-left: 5px;">שכחה</td> </tr> <tr> <td style="padding-right: 5px;">והמזון</td> <td style="text-align: center;">→ ←</td> <td style="padding-left: 5px;">הארץ</td> </tr> <tr> <td style="padding-right: 5px;">והמזון</td> <td></td> <td style="padding-left: 5px;">והמזון</td> </tr> </table>	}	הזכרה	{	הארץ		שכחה	והמזון	→ ←	הארץ	והמזון		והמזון		
}	הזכרה	{																									
ברכת		שכחה																									
הארץ	→ ←	הארץ																									
והמזון		והמזון																									
}	הזכרה	{																									
הארץ		שכחה																									
והמזון	→ ←	הארץ																									
והמזון		והמזון																									
	<p>ת: מסכמים בזה את משמעות ברכת המזון באופן תמציתי.</p>																										
	<p>מ: לתפילות נקבעו זמנים קבועים (שחרית-מנחה-מעריב וכו'). מה יאמר לכם הגיונכם בנידון זה לג- בי ברכת המזון?</p>																										
	<p>ת: מגיבים: הברכה אינה תלויה ב- זמן, והמורה מזמין את התלמידים למצוא אישור לדבריהם אלה בל-</p>																										

מהלך השעור

שון הברכה השנייה — ומוציאים את הנוסחה "בכל יום - עת - שעה";

יום = ימי חול וימי מועד }
 עת = ערב ובקר וצהרים } כל
 שעה = ללא ציון התחלה וגמר.

מ: אני רואה שאפשר לסמוך על כוח בינתכם, להעלות בעצמכם שאלות ופירושים נוספים גם על הפרקים שלמדנו וגם על הפסקאות שסרם עסקנו בהם.

לא ניחד שיעור מסוים לעיון נר" סף בברכת המזון, אלא אתם מתבקשים להשמיע את הערותיכם (שאלות ופירושים) כאשר יעלו על דעתכם למשל בשעת אמירת ברכת המזון.

המציאו נא אתם "סיסמה" מתאימה לזמני עיון בברכת המזון!

ת: ימצאו תלמידים, שיציעו את לשון הנוסחה:

"בכל יום ובכל עת ובכל שעה" ובהזדמנויות מתאימות יידונו הקטעים הנוספים שבברכת המזון (פסוקי הרחמן וכו', רצה והחליצנו).